

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО І ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС

Іванченко Е.П.,

кандидат юридичних наук, професор,
радник Асоціації митних брокерів України,
докторантНауково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака
Національної академії правових наук України

УДК 356.2:346.7

DOI 10.32782/2663-5666.2023.4.2

ПРАВОВА ПРИРОДА МИТНОЇ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ОСОБЛИВОСТІ

Вступ. Повномасштабне військове вторгнення РФ в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, призвело до значних людських жертв, масового переміщення фізичних осіб, релокації суб'єктів господарювання, значного пошкодження інфраструктури тощо. Мав місце безпрецедентний негативний вплив на господарську активність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), зокрема, торгівля зіткнулася з нетиповими перешкодами – руйнуванням більшої частини логістичних ланцюгів, що створювали на початку війни (і продовжують до сьогодні) навантаження на економіку [1]. Вказане безпосередньо пов'язано з роботою митниці як державної інституції, яка забезпечує встановлений законодавством порядок переміщення товарів через митний кордон України за рахунок формалізованих митних процедур.

Введення правового режиму воєнного стану зумовило зміну пріоритетності напрямів реалізації завдань державної митної політики, спрямувавши її на посилення безпекових аспектів та спрощення митних процедур і формальностей. Попри триваючу повномасштабну військову агресію, станом на початок січня 2024 року наша держава продовжує активно упроваджувати та законодавчо унормовувати новації, щодо модернізації митної справи.

Саме тому, проблематика належного функціонування митної системи в умовах війни, – є не менш важливою, ніж забезпечення безпеки та обороноздатності України.

Метою статті є визначення правової природи митної брокерської діяльності за законодавством України, ознак, що їй притаманні; формулювання науково-обґрунтованих авторських визначень митної брокерської діяльності та митної брокерської послуги, як результату

здійснення такої діяльності; дослідження особливостей, що притаманні митній брокерській діяльності; внесення пропозицій до оновлення чинного законодавства України в частині удосконалення правового регулювання митної брокерської діяльності за результатами проведеного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Одним із актуальних питань в царині, що досліджується, виступає аспект митної безпеки, яка отримує широке міжнародне визнання, особливо у контексті активізації зовнішньоекономічних та політичних ризиків, інтенсифікації міждержавних торгівельних конфліктів [2].

Відповідно до ст. 6 Митного кодексу України (МК України) [3] митна безпека – це стан захищеності митних інтересів України, що опосередковують національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення митної справи.

Основними суб'єктами забезпечення митної безпеки, поряд з митними органами України слід визнати суб'єктів митної брокерської діяльності, функціонування яких набуває особливої ваги, переважно, в процесі спрощення та лібералізації митних процедур. Саме суб'єкти митної брокерської діяльності в період стрімких зміни нормативного регулювання в змозі забезпечити високий професійний рівень надання митних брокерських послуги суб'єктам ЗЕД, зокрема, в частині: правильності заповнення документів (електронних і паперових); дотримання встановлених строків; авторизації у е-базах даних; митного оформлення товарів у відповідних митних режимах; належного розрахунку митних платежів при оформленні товару; визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД; оптимізації видатків при митному оформленні товару; підбору оптимального варіанта проход-

ження митних процедур; надання консультацій стосовно діючого митного законодавства тощо.

Варто наголосити, що зміни, які обумовили головні новації митного законодавства та специфіка соціально-економічного становища суб'єктів ЗЕД в надзвичайних умовах господарювання, ґрунтовно вплинули і на окремі аспекти професійної діяльності митних брокерів. Так, протягом лютого 2022 – грудня 2023 років прийнято низку нормативно-правових актів, які лібералізували митні процедури в митному просторі України, а отже, модифікували порядок, склад, обсяг, інтенсивність та структуру надання митних брокерських послуг.

Інституційні зміни митного законодавства в умовах правового режиму воєнного стану та подальшого повоєнного відновлення економіки України є нагальною потребою часу, а нормативна *модернізація* інституту митного брокерства вимагає удосконалення, адже набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС покладає на нашу державу зобов'язання щодо адаптації національного законодавства до права ЄС за окремими пріоритетним напрямками, одним із яких є митне законодавство (Додаток XV до Глави 5 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом) [4].

Гармонізація норм та стандартів митної політики із європейськими правилами є важливим завданням, яке покликане забезпечити процес швидкого та безперешкодного входження України до Європейського співтовариства. Отже, вдосконалення правового становища митних брокерів та визначення правової природи митної брокерської діяльності, в контексті врахування європейських векторів, потребує значної уваги з боку органів публічної влади та суспільства, оскільки це дозволяє гарантувати реалізацію національних інтересів держави в цілому [5].

Так, 22 грудня 2023 року Кабінет Міністрів України (КМУ) схвалив проект Закону «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу». Законопроект має на меті упровадження європейських практик у здійсненні митної справи в Україні, наближення національного законодавства до законодавства Європейського союзу на виконання Глави 5 Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Проектом Закону, зокрема, пропонується запровадити концепцію *митного*

представництва, аналогічну тій, що функціонує в країнах ЄС, визначивши загальні засади представництва, розділення видів представництва на пряме та непряме, розмежування відповідальності суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності та митного представника [6].

В контексті нашого дослідження, щодо визначення правової природи митної брокерської діяльності, її поняття, ознак та особливостей, необхідно з'ясувати співвідношення таких категорій як «митний представник» (згідно ст. ст. 5, 18, 19 Митного кодексу ЄС), «митний брокер» та «агент з митного оформлення» (згідно ст. ст. 416, 418 МК України) і запропонувати, на підставі аналізу, авторську концепцію перспективи нормативного закріплення вказаних положень в законодавстві України, з врахуванням досвіду ЄС.

Так, згідно ст. 5 Митного кодексу ЄС (МК ЄС), *для цілей Кодексу* застосовуються такі терміни та означення: «митний представник» – це будь-яка особа, яку призначила інша особа для виконання дій і формальностей, необхідних згідно з митним законодавством у її відносинах з митними органами. При цьому, митне представництво поділяється на два види: пряме, коли митний представник діє *від імені та в інтересах іншої особи* і непряме, коли митний представник діє *від свого імені, але в інтересах іншої особи*.

Зауважимо, що митних брокерів та агентів з митного оформлення МК ЄС, на відміну від Митного кодексу України (МК України) не згадує. В розумінні МК ЄС будь-яка особа, яку інша особа (що має нагальну потребу у виконанні певних митних дій і забезпеченні митних формальностей) призначила для представлення власних митних інтересів – є митним представником, що вбачається цілком логічним. Проте, наведене формулювання ст. 5 МК ЄС дає підстави стверджувати, що правова природа митного представника(-ів), їх можливий поділ на види, диференціація функцій, що на них покладаються практикою здійснення посередницької і представницької діяльності, МК ЄС спеціально не визначена.

Кожна країна може визначати правовий статус митного представника (посередника), зважаючи на реалії, в яких вони здійснюють таку діяльність [7].

Приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС відбувається під впливом факторів, пов'язаних з виконанням вимог до нормативного забезпечення набуття

членства України в ЄС. Процес зближення права ЄС та національної правової системи України є постійним, навіть досягнення результату – набуття членства в ЄС не припинить його. Такий процес потребує врахування певних закономірностей, системності, цілеспрямованості, узгодженості у підходах до наближення законодавства та глибокого опрацювання нової правової реальності, що *не передбачає одностайної відмови* від результатів розвитку правової системи України сьогодення та близького минулого [8].

Згідно чинного законодавства України, спираючись на окремі норми МК України, Цивільного кодексу України (ЦК України), Господарського кодексу України (ГК України) та низки інших законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, які будуть аналізуватися нами нижче, митними представниками (в контексті положень МК ЄС) можуть виступати митні брокери та агенти з митного оформлення, як основні учасники вказаних особливих правовідносин.

За усталеним національним підходом, посередник бере участь у господарському або цивільному обороті від свого *власного імені*, а тому його діяльність не призведе до такого специфічного правового ефекту, як у представництві, де дії однієї особи безпосередньо зумовлюють виникнення прав і обов'язків в іншій. Представник *діє від імені, за рахунок і в інтересах особи*, яка представляється [9].

В. В. Резнікова, досліджуючи питання співвідношення категорій «посередництво» та «представництво» виділила спільні ознаки, що їм притаманні: 1) обидва явища є сукупністю правовідносин; 2) ці правовідносини мають місце у сфері послуг; 3) сутність цих правовідносин полягає в забезпеченні, створенні нових правових зв'язків між різними особами за допомогою укладення угод та/або інших правомірних дій посередником або представником; 4) і представництво, і посередництво виникають переважно у сфері майнового обороту; 5) сутність відносин посередництва та представництва полягає в забезпеченні, створенні правових зв'язків між різними особами за допомогою укладення угод та здійснення правомірних (юридичних та/або фактичних) дій; 6) як представництво, так і посередництво є сукупністю дій, що здійснюються в чужих інтересах та за чужий рахунок [10, с. 73].

Відмінність, на наше переконання, полягає у специфіці правового статусу посередника

і представника, нормативному врегулювання їх діяльності, функціях і місці таких осіб у митному просторі України, які не є тотожними. За законодавством України такими особами є: митні брокери (митні посередники) і агенти з митного оформлення (митні представники), що буде доведено та наведено нижче.

Отже, представництво інтересів *суб'єктів ЗЕД* в митному просторі України від власного імені здійснюють митні брокери. В свою чергу, агент з митного оформлення – це фізична особа-резидент, що перебуває *в трудових відносинах з митним брокером* і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку *представляє митний брокер*, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення (ч. 1 ст. 418 МК України), що концептуально не суперечить положенням МК ЄС. Вказані особи є митними представниками: митний брокер – суб'єкта ЗЕД, агент з митного оформлення – митного брокера. При цьому, основна мета діяльності митного брокера – бути ефективним *посередником* між суб'єктом ЗЕД та митницею в процесі митного оформлення та виконання митних формальностей. Саме тому митний брокер повинен володіти знаннями митного законодавства, вміти віднаходити баланс між захистом інтересів своїх клієнтів та ефективною взаємодією з представниками митниці. Діяльність брокера полягає в зборі, аналізі, систематизації даних для забезпечення ефективного переміщення товарів через кордон [11].

Повертаючись до проблематики дослідження, варто наголосити, що основними суб'єктами *посередницької* господарської діяльності в митному просторі України є митні брокери, які безпосередньо і здійснюють митну брокерську діяльність.

Доктрина господарського права напрацювала усталену низку ознак, що іманентні господарській діяльності як економіко-правовому феномену. Такі ознаки дозволяють визначитися із правовою природою конкретного виду або сфери господарювання і на їх тлі сформулювати науково-обґрунтоване поняття певної категорії, визначитися із ознаками та специфікою.

Переважна більшість наукових шкіл господарського права визнає, що поняття господарської діяльності, яке міститься у Господарському кодексі України (ГК України) [12] є найбільш уніфікованим, тобто усталеним, і на його основі

виокремлює ознаки, що притаманні господарській діяльності як такій.

Стаття 3 ГК України визначає господарську діяльність, як діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. Отже, виходячи із наведеного визначення та беручи до уваги положення теорії господарського права в цій частині, господарська діяльність характеризується такими *основними* ознаками: 1) особливий (обмежений) суб'єктний склад, який її здійснює на професійних засадах; 2) зміст її полягає у виробництві продукції, виконанні робіт та/або наданні послуг для задоволення потреб інших осіб (тобто, не для власних потреб або споживання); 3) її результати функціонують як товар, отже, мають вартісний вираз та реалізуються за плату, як правило, на підставі договору; 4) в ній (в сукупності) поєднуються і приватні інтереси суб'єкта господарювання, і публічні інтереси держави та суспільства [13, с. 9–10; 13, с. 14–15].

Не вдаючись в цьому дослідженні до ґрунтовного аналізу змісту класичних ознак, що притаманні будь-якому виду (сфері) господарювання і які є загальновідомими, вважаємо за доцільне екстраполувати їх на митну брокерську діяльність, з розкриттям специфіки, що їм притаманна, та з урахуванням окремих новацій митного законодавства, які обумовлені введенням правового режиму воєнного стану в Україні і ґрунтовно вплинули на окремі аспекти її провадження.

Особливий (обмежений) суб'єктний склад осіб, які здійснюють митну брокерську діяльність на професійних засадах. Відповідно до ч. 1, ст. 416 МК України митний брокер – це *підприємство*, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України.

Отже, згідно норм кодифікованого нормативно-правового акту діяльність митного брокера можуть провадити виключно юридичні особи, які набувають такого статусу після державної реєстрації, згідно Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 року № 755-IV [15].

Натомість, станом на 1 грудня 2023 року Реєстр митних брокерів (Реєстр) [16] містив відомості про 8566 суб'єктів господарювання, яким надано дозвіл Державною митною службою

України (Держмитслужба) на провадження митної брокерської діяльності. Для порівняння, на 1 листопада 2023 року Реєстр містив відомості про 8518 осіб. Тобто, лише протягом листопада 2023 року Реєстр збільшився на 48 суб'єктів митної брокерської діяльності, питома вага серед яких припадає на *фізичних осіб-підприємців*.

Можемо констатувати факт, що правове становище окремих суб'єктів митної брокерської діяльності не відповідає вимогам законодавчого акту вищої юридичної сили – МК України. Така юридична колізія виникла з огляду на положення Наказу Міністерства фінансів України від 27 вересня 2021 року № 517 «Про деякі питання провадження митної брокерської діяльності» [17], згідно якого реєстр митних брокерів (далі – Реєстр) – електронна база даних, що містить інформацію про юридичних осіб, *а також фізичних осіб – підприємців*, яким надаються, переоформлюються, анулюються Дозволи або дія яких зупиняється, та ведеться на єдиному державному інформаційному веб-порталі «Єдине вікно для міжнародної торгівлі».

Наведена юридична колізія має бути вирішена на користь МК України. Згідно доктрини теорії права, верховенство законів означає, що всі нормативно-правові акти, не повинні суперечити законам як актам вищої юридичної сили, що виражає волю народу країни. В іншому випадку такі нормативно-правові акти втрачатимуть ознаки легітимності як такої [18]. Отже, у випадку суперечності норм підзаконного акта нормам закону слід застосовувати норми закону, оскільки він має вищу юридичну силу.

До того ж, згідно ст. 92 Конституції України [19] виключно законами України визначаються правові засади і гарантії *підприємництва*; правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання; засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, *митної справи* (п. п. 8, 9).

З огляду на наявність значної кількості суб'єктів на ринку митних брокерських послуг України, їх діяльність потребує систематизації та унормування. Не зважаючи на велику напрацьовану практику здійснення професійної діяльності митними брокерами протягом років незалежності України та наявний масив чинного законодавства, що визначає особливості їх правового становища, вказане спеціальне регулювання потребує нагальної модернізації, з метою приведення його у відповідність до стандартів ЄС та найкращих іноземних практик. Авторські пропозиції, щодо модернізації

митного законодавства України (МК України) в частині удосконалення правового становища митних брокерів нами вносилися раніше.

Митне законодавство встановлює окремі умови професіоналізації діяльності митних брокерів. 27 вересня 2021 року Міністерство фінансів України прийняло Наказ «Про деякі питання провадження митної брокерської діяльності» (Наказ № 517), яким затвердило Правила провадження митної брокерської діяльності та порядок контролю за її провадженням (Правила) і Порядок подання та розгляду заяв, надання, переоформлення, зупинення дії та анулювання дозволів на провадження митної брокерської діяльності від 27 вересня 2021 року № 517 затверджені Наказом Міністерства фінансів України (Порядок).

Згідно Правил митним брокером є *підприємство*, що є *резидентом* України, перебуває на обліку в митних органах згідно зі ст. 455 МК України та включено до *реєстру митних брокерів* (п. 1 Розділу II).

В свою чергу, Порядок № 517 встановлює, що Держмитслужба здійснює ведення Реєстру шляхом реалізації комплексу заходів, спрямованих на створення електронної бази даних, розроблення програмного забезпечення для її ведення, надання доступу до інформації та адміністрування цієї бази даних Підприємство, якому надано Дозвіл, включається до Реєстру за допомогою програмно-інформаційного комплексу «Реєстр митних брокерів» (п. п. 1, 2 Розділу III).

З метою набуття права на провадження митної брокерської діяльності, переоформлення, зупинення дії чи анулювання Дозволу підприємство подає Держмитслужбі відповідну заяву за формою, затвердженою Наказом № 517. Заяви про надання, переоформлення, зупинення дії чи анулювання Дозволу подаються в електронній формі через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» (далі – Єдине вікно), що входить до складу інформаційно-телекомунікаційної системи митних органів. Дія Дозволу поширюється на всі його відокремлені підрозділи. Право використання Дозволу не може передаватись іншій особі (п. 3 Розділу I).

Держмитслужба здійснює контроль за провадженням митної брокерської діяльності з використанням програмних засобів єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» шляхом аналізу інформації про виконання митним брокером

вимог законодавства України з питань митної справи та прийняття рішень щодо діяльності митного брокера (п. 3 Розділу III Правил).

В якості проміжного висновку можемо констатувати, що спираючись на норми МК України та положення підзаконних нормативно-правових актів, в частині, які йому не суперечать, митну брокерську діяльність в Україні можуть здійснювати виключно юридичні особи-резиденти України, які в спеціально передбаченому порядку отримали дозвіл Держмитслужби на право здійснення професійної діяльності на території України, данні про яких містяться у Реєстрі митних брокерів і діяльність яких підлягає контролю з боку центрального органу виконавчої влади з використанням інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» із можливістю застосування (у разі потреби) санкцій за порушення митного законодавства.

Проведений аналіз чинного законодавства в частині професійних вимог до діяльності митних брокерів дозволяє стверджувати, що вони не є достатніми з огляду на функціонал, який митні брокери забезпечують у митному просторі України. На нашу думку, вказане обумовлює внесення пропозиції до модернізації митного законодавства в частині професіоналізації діяльності митних брокерів.

Зокрема, пропонуємо, доповнити Розділ II. Правил провадження митної брокерської діяльності та порядку контролю за її провадженням, пунктом 1-¹, виклавши його в наступній редакції:

«1-¹. Посередницька діяльність митних брокерів є виключним видом діяльності такого суб'єкта господарювання. Брокер не має права провадити інші види діяльності, крім митної брокерської діяльності за переліком, визначеним Держмитслужбою.

Керівник брокера повинен відповідати вимогам щодо професійної придатності, установленним Держмитслужбою, протягом усього строку обіймання посади керівника.

Керівник брокера зобов'язаний: пройти навчання за навчальними програмами до вступу на посаду (до початку своєї діяльності) та включення брокера до Реєстру; проходити підвищення кваліфікації кожні три роки за навчальними програмами згідно з вимогами Держмитслужби. Підтвердженням рівня знань керівника брокера є документ про навчання (підвищення кваліфікації), що засвідчується підписом керівника відповідного суб'єкта надання освітніх послуг.»

Для з'ясування правового статусу суб'єкта митної брокерської діяльності необхідно звернути увагу на інших осіб, які під час провадження власної господарської діяльності можуть здійснювати окремі господарські операції, що притаманні професійній діяльності митного брокера та можуть забезпечувати здійснення митного оформлення та окремих митних формальностей.

Передусім мова іде про суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) без спеціального статусу на митниці та Авторизованих економічних операторів (АЕО).

Такі суб'єкти господарювання при експорті товару самостійно пред'являють його митниці експорту, забезпечують пломбуванням транспортного засобу митницею та надання митниці відповідної фінансової гарантії на суму митних платежів, яка повинна бути сплачена з цих товарів, якщо б вказані товари імпортувалися, без урахування будь-яких звільнень при сплаті податків тощо. Доставка товару в країні імпорту, зі свого боку, супроводжується вимогою доставки товару в визначене митним органом місце, декларування товару у встановлений строк тощо [20].

Щодо АЕО, то це спеціальний статус суб'єкта ЗЕД. Відповідно до ч. 1 ст. 12 МК України підприємство-резидент, що виконує будь-яку роль в міжнародному ланцюзі постачання товарів (виробник, експортер, імпортер, митний представник, перевізник, експедитор, утримувач складу) та отримало авторизацію відповідно до вимог цієї глави, набуває статус авторизованого економічного оператора (АЕО).

Авторизація АЕО може бути таких типів: 1) про надання права на застосування спрощень (далі – АЕО-С); 2) про підтвердження безпеки та надійності (далі – АЕО-Б). Підприємство самостійно обирає тип авторизації, передбачений цією частиною, та може одночасно мати авторизації обох типів (ч. 2 ст. 12 МК України). Статус АЕО – це найвищий ступінь довіри митниці до підприємств у вигляді надання їм спеціальних спрощень та переваг під час здійснення митних формальностей. Статус авторизованого економічного оператора призначено для добропорядних і фінансово стабільних компаній, які пов'язані з експортом та імпортом товарів. Це можуть бути виробники, орієнтовані на експорт, експортери та імпортери, митні представники, перевізники, експедитори. Підприємство, яке отримало авторизацію АЕО, має право на спеціальні спрощення і переваги, такі як спрощене

декларування, першочергове виконання митних формальностей, зниження ступеня ризику системою митного оформлення, виділена смуга руху на пункті пропуску тощо [21].

Станом на 17 грудня 2023 року 20 суб'єктів ЗЕД отримало статус АЕО (19 – АЕО-С, 1 – АЕО-С і АЕО-Б одночасно, ТОВ «Видавничий дім «УКРПОЛ»») [22].

Однак, їх діяльність не характеризується ознакою професійності на ринку митних послуг України, отже, *піддається митним ризикам* із можливими правовими наслідками, які може забезпечити митний брокер, який має особливий правовий статус, діяльність якого підлягає спеціальному правовому регулюванню та нагляду з боку центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику.

Принагідно зазначимо, що аналіз правового становища вказаних суб'єктів не є предметом нашого дослідження і може стати напрямом окремих наукових розвідок. Проте, здійснення ними низки функцій, притаманних професійній митній брокерській діяльності актуалізує питання застосування концепції господарського права, щодо поділу осіб, які функціонують у митному просторі України на: 1) суб'єктів здійснення митної брокерської діяльності і 2) учасників ринку митних послуг. До перших слід відносити виключно митних брокерів, до других – всіх інших осіб, які не наділені статусом митного брокера, проте, згідно норм законодавства, мають право на здійснення окремих функцій притаманних митній брокерській діяльності.

При розгляді питання про особливий (обмежений) суб'єктний склад осіб, які здійснюють митну брокерську діяльність на професійних засадах, неможливо оминати увагою агентів з митного оформлення. Відповідно до ч. 1 ст. 418 МК України агент з митного оформлення – це фізична особа – резидент, що перебуває в трудових відносинах з митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

Агент з митного оформлення має право виконувати свої функції з пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для їх митного контролю та митного оформлення, у будь-якому митному органі України (ч. 2 ст. 418).

Отже, агент з митного оформлення є працівником, тобто, – представником митного брокера, а не самостійним суб'єктом митної брокерської діяльності. Агент з митного оформлення здійснює представницьку діяльність та вчиняє певні юридичні дії у митному просторі України від імені і під контролем митного брокера. Митний брокер, в свою чергу, здійснює професійну посередницьку діяльність та вчиняє юридичні дії від власного імені за дорученням суб'єктів ЗЕД на підставі договору.

Зміст митної брокерської діяльності полягає у наданні послуг для задоволення потреб суб'єктів ЗЕД (тобто, не для власних потреб або споживання). В теорії права, як і в доктрині господарського права, усталене поняття «послуга» – відсутнє. Найпоширенішою є думка, згідно якої під послугою розуміється діяльність, спрямована на задоволення різноманітних потреб, створення певних зручностей для фізичних та юридичних осіб, результат якої не має упредметненого виявлення [23, с. 24].

Здебільшого, з господарсько-правових позицій, послугу розглядають як об'єкт господарсько-правового регулювання за наступних умов: послугодавцем є суб'єкт господарювання (фізична чи юридична особа – підприємець); надання послуг є предметом господарської діяльності послугодавця; послугоотримувач є суб'єктом господарювання (суб'єктом підприємницької діяльності або суб'єктом некомерційного господарювання); мета кожного із суб'єктів повинна бути господарською [10, с. 193].

Митна брокерська діяльність цілком підпадає під наведені ознаки, що дає підстави стверджувати, що вона є особливим видом посередницької діяльності щодо надання специфічних послуг.

Перелік послуг, що можуть надаватися митними брокерами при здійсненні ними професійної посередницької митної брокерської діяльності, нормативно не встановлений, на відміну від окремих видів посередницької діяльності на інших ринках специфічних послуг [24]. Проте, практика ринку митних брокерських послуг напрацювала її наступні види, зокрема: оформлення вантажу (в тому числі гуманітарної допомоги) у митних органах; митне оформлення в оптимальний строк в митних режимах імпорту, експорту, транзиту, тимчасового ввезення/вивезення та інше; акредитація на митниці; роз'яснення специфіки правового регулювання застосування різних митних режимів; супровід зовнішньоекономічних операцій; допомога

при складанні зовнішньоекономічних контрактів і товаросупровідних документи, відповідно до чинного законодавства; підбір кодів товарів; консультування по обраному коду згідно тарифного і нетарифного регулювання; розрахунок вартості митного оформлення вантажів, планування кошторису митних витрат за вантаж; отримання необхідних документів для проходження процедури митного оформлення (ветеринарних і фітосанітарних сертифікатів, дозвільних документів тощо); консультування щодо порядку нарахування та сплати митних платежів, відносно порядку надання митних пільг та умов їх дії; отримання сертифікату EUR1 для різноманітних категорій товару; оформлення вантажів у режимі ІМ40ЕА, при якому транспортний засіб з вантажем після перетину кордону одразу може прямувати на склад отримувача, що дозволяє суб'єкту зменшити фінансові витрати на оформлення та скоротити час на доставку; надання послуг митного складу; врегулювання митних спорів, оскарження незаконних постанов і рішень митних органів тощо [25].

Отже, вважаємо за доцільне, з метою підвищення вимог до професіоналізації здійснення митної брокерської діяльності, нормативно закріпити перелік основних (стандартних) послуг, які можуть надаватися митними брокерами, з можливістю їх розширення у договорах про надання митних брокерських послуг, з урахуванням потреб конкретного замовника. Такий перелік доцільно закріпити у Розділі II. Правил провадження митної брокерської діяльності та порядку контролю за її провадженням.

Проведений аналіз дозволяє сформулювати авторську дефініцію митної брокерської послуги – як посередницьку діяльність юридичних осіб у митному просторі України, яка спрямована на задоволення потреб суб'єктів ЗЕД при дотриманні митних процедур та забезпеченні митних формальностей, визначених митним законодавством України та договором про надання митних брокерських послуг.

Наведений підхід, щодо підвищення вимог до професіоналізації митних брокерських послуг, шляхом їх нормативного закріплення та визначення на законодавчому рівні (МК України) категоріально-термінологічного апарату дозволить запропонувати потенційному споживачу митної брокерської послуги її оптимальний варіант, зважаючи на фінансові можливості та потреби такого споживача. Крім того, законодавче закріплення поняття митної брокерської послуги дозволить відмежувати посередницьку

діяльність митних брокерів від представницької діяльності агентів з митного оформлення, які надають допоміжні послуги у митному просторі України.

Однією із ознак будь-якої підприємницької діяльності є систематичність її здійснення. В науково-практичній літературі визначається, що систематичність має на меті не вчинення однієї разової господарської операції, а провадження регулярної діяльності в обраній сфері суспільного виробництва. Водночас слід мати на увазі, що сама по собі кількість здійснених господарських операцій не впливає на кваліфікацію господарської діяльності як підприємницької. До уваги береться мета – здійснення невизначеної кількості господарських операцій [26, с. 76–77]. Про систематичність надання посередницьких послуг також буде свідчити їх єдність, нерозривність, охопленість однією метою [27, с. 13].

Отже, митне законодавство не встановлює конкретну кількість надання митними брокерами професійних послуг для визначення факту систематичності «повторюваності» такої діяльності. Варто відзначити, що чітко визначення критеріїв систематичності підприємництва має виняткове практичне значення, оскільки вони застосовуються для ідентифікації та відокремлення підприємницької діяльності від епізодичної діяльності в сфері господарювання, а однозначна кваліфікація діяльності як підприємництва стає підставою для притягнення до юридичної відповідальності суб'єктів, які таку діяльність здійснюють протиправно [28, с. 46]. Проте, аналіз доктринальних підходів та практика правозастосування [29] до критерію систематичності відносять діяльність, яка здійснювалася три та більше разів протягом одного календарного року.

Результати митної брокерської діяльності функціонують як товар, отже, мають вартісний вираз та реалізуються за плату на підставі договору. Митна брокерська послуга (яка є посередницькою за своєю природою) у митному просторі України як результат митної брокерської діяльності реалізується за плату, тобто функціонує як товар. За надання послуги митний брокер отримує обумовлену договором плату (винагороду), що є його прибутком.

В цілях цього дослідження необхідно звернути увагу на співвідношення таких категорій як «товар» та «послуга». З огляду на особливості митної брокерської діяльності точним є визначення запропоноване П. І. Юхименком та П. М. Леоненком, відповідно до якого, то-

вар – це продукт праці (вироби або послуги), здатний задовольняти певні потреби та призначений для купівлі-продажу [30, с. 506].

Отже, посередницька діяльність митних брокерів, щодо надання митних брокерських послуг опосередковується договором, який є оплатним.

Митне законодавство України поняття договору про надання митних брокерських послуг, його ознак та істотних умов не містить. Теорія митного права одноставно не визначається із правовою природою таких договорів, узгоджено відносячи їх до групи непоіменованих договорів, з чим ми погоджуємося [31].

Аналіз чинного законодавства дозволяє віднести договори про надання митних брокерських послуг (за критерієм правової природи) до договорів комісії, врегульованих Главою 69 Цивільного кодексу України (ЦК України) [32]. Отже, при визначенні умов договору про надання митних брокерських послуг, щодо: його предмету, оплати, виконання, прав та обов'язків сторін тощо, – слід керуватися ст.ст. 1011–1028 ЦК України.

При здійсненні митної брокерської діяльності поєднуються як приватні інтереси суб'єкта господарювання, так і публічні інтереси держави та суспільства в цілому. Значущість ролі приватних і публічних інтересів у сфері господарювання не викликає сумніву, адже від вирішення проблеми їх оптимального співвідношення залежить ефективність економічних перетворень. Держава, як виразник суспільних інтересів, є залежною від підприємництва, а, з іншого боку, підприємницька діяльність має здійснюватися в інтересах держави і суспільства [33, с. 34].

Публічні інтереси в діяльності митних брокерів пов'язані із необхідністю створення належних умов для формування правового господарського порядку, передбаченого ст. 5 ГК України, в сфері посередницької діяльності у митному просторі України. Приватні інтересів суб'єктів митної брокерської діяльності пов'язані, як правило, з отриманням прибутку.

Зокрема, у підприємницькій діяльності законний приватний інтерес щодо отримання прибутку набуває особливого значення: його задоволення є метою, рушійною силою такої діяльності, підприємець не стане започатковувати діяльність щодо надання певних благ (послуг), якщо не буде певний у суспільній необхідності (попиті) на такі блага. Наявність попиту забезпечує отримання підприємцем прибутку, а умо-

вою досягнення цієї мети – врахування публічних інтересів, що нерідко відбувається навіть несвідомо з боку підприємця [34, с. 56–59].

Продуктивність виваженої митної політики як важливого елемента економічної безпеки держави дуже залежить від економіко-правового консенсусу між державою та суб'єктами митної брокерської діяльності і готовності законодавця конструювати норми митного права за принципом їх максимальної відповідності ідеї *балансу приватних і публічних інтересів* [2]. Отже, синергетичне поєднання публічних і приватних інтересів відбувається при здійсненні митної брокерської діяльності як *самостійного виду посередницької діяльності*.

Проведений аналіз митної брокерської діяльності дозволяє виокремити ознаки, які їй іманентні: 1) професійна діяльність суб'єктів підприємництва – юридичних осіб, які є резидентами України; 2) здійснюється як виключний вид діяльності; 3) здійснюється на користь суб'єктів ЗЕД при дотриманні митних процедур та забезпеченні митних формальностей; 4) характеризується наявністю загального та спеціального нормативного регулювання; 5) спрямована на надання послуг, результати якої реалізуються за плату; 6) формалізація відносин із споживачем митної брокерської послуги відбувається шляхом укладення договору; 7) заснована на поєднанні приватних і публічних інтересів.

За своєю метою, способом організації і здійснення посередницька діяльність митних брокерів є *підприємницькою діяльністю*, оскільки здійснюється самостійно, ініціативно, систематично, на власний ризик, з метою досягнення економічного і соціального результатів та одержання прибутку (стаття 42 ГК України). Проведення такого виду господарської діяльності передбачає дотримання її суб'єктами як загальних принципів і умов здійснення підприємницької діяльності, які передбачені ГК України, так і спеціальних, які притаманні виключно вказаному виду діяльності. Отже, митній брокерській діяльності притаманні усі ознаки підприємницької діяльності, з урахуванням специфіки сфери її здійснення.

Виходячи із вище наведеного, пропонуємо визначити *посередницьку митну брокерську діяльність* як професійну підприємницьку діяльність юридичних осіб-резидентів України, яка спрямована на оплатне надання послуг суб'єктам ЗЕД при дотриманні митних процедур та забезпеченні митних формальностей, на підставі договору, що здійснюється митними бро-

керами, які отримали дозвіл на право зайняття нею у встановленому законодавством порядку.

На підставі зазначеного, пропонуємо внести зміни до Розділу I. Правил провадження митної брокерської діяльності та порядку контролю за її провадженням, доповнивши її п.1⁻¹ такого змісту:

«1⁻¹. Посередницька митна брокерська діяльність – це професійна підприємницька діяльність юридичних осіб-резидентів України, яка спрямована на оплатне надання послуг суб'єктам ЗЕД при дотриманні митних процедур та забезпеченні митних формальностей, на підставі договору, що здійснюється митними брокерами, які отримали дозвіл на право зайняття нею у встановленому законодавством порядку.»

Науковий аналіз будь-якого виду підприємницької діяльності вимагає, як правило, з'ясування принципів її здійснення. Будь-яка господарська діяльність в Україні має здійснюватися відповідно до загальних принципів господарювання, які закріплені у статті 6 ГК України. Здійснення підприємницької діяльності ґрунтується на принципах, що містяться у ст. 44 ГК України. Стосовно митної брокерської діяльності такі принципи слід визначити як загальні.

Спеціальними принципами здійснення митної брокерської діяльності, з огляду на аналіз законодавства, що було здійснено вище, можна визначити наступні: принцип легітимізації суб'єктів митної брокерської діяльності в статусі суб'єкта права (державна реєстрація з набуттям статусу юридичної особи, отримання дозволу на провадження митної брокерської діяльності); принцип кваліфікаційної придатності (митні брокери мають володіти необхідним рівнем знань у відповідній сфері, проходити навчання та підвищення кваліфікації); принцип неупередженості при здійсненні митної брокерської діяльності; принцип забезпечення професійної відповідальності суб'єктів митної брокерської діяльності.

Висновки. Підсумовуючи викладене, вважаємо, що посередницька діяльність у митному просторі України носить *самостійний характер*, зважаючи на те, що митні посередники надають специфічні посередницькі послуги, щодо унеможливлення та/або мінімізації *митних ризиків*, як ймовірності недотримання суб'єктами ЗЕД вимог законодавства України з питань митної справи. Доречно вказати, що відповідно до вимог Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція 1973 року) [35] управління ризиками

є основним базовим принципом сучасних методів митного контролю, які в змозі забезпечити суб'єкти митної брокерської діяльності.

Отже, професійна діяльність митних брокерів є окремим *особливим видом посередницької підприємницької діяльності* і потребує належного правового унормування, що відповідає сучасним реаліям, передусім, узгодження із митним правом ЄС та підвищення рівня професіоналізації надання митних брокерських послуг.

Перспективи подальших наукових розвідок. Проведений аналіз дозволяє констатувати високий рівень державного регулювання митної брокерської діяльності, проте, не вирішеним на законодавчому рівні залишаються питання її саморегулювання. Науковці наголошують, що першим кроком у зміні механізму регулювання митної брокерської діяльності є прийняття Закону «Про саморегулівні організації» та Положення «Про саморегулівні організації професійних учасників ринку митно-брокерських послуг» [36].

Процеси дерегуляції підприємницької діяльності обґрунтовують тезу про те, що державне регулювання повинно здійснюватися тільки у тих випадках, коли неможливе саморегулювання. Застосування засобів державного регулювання господарської діяльності має бути спрямоване на розв'язання таких основних задач: 1) забезпечення оптимального державного регулювання, яке б виключало надмірне втручання держави в організацію і здійснення господарської діяльності; 2) забезпечення оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних (господарських) відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів в державі [28, с. 202].

Відповідно до проекту Закону України «Про саморегулівні організації» від 08 лютого 2022 № 7025 [37] саморегулівна організація – це неприбуткове об'єднання представників однієї професії або суб'єктів господарювання у певній сфері (галузі) чи певного виду господарської діяльності, що утворюється відповідно з метою професійного чи галузевого самоврядування, розробки та встановлення спільних стандартів і правил, реалізації завдань та захисту прав і законних інтересів її членів, підвищення їх професійного рівня та рівня якості виробленої продукції, виконання робіт, надання послуг (ч. 1 ст. 1). Органи державної влади можуть делегувати саморегулівним організаціям визначені законом повноваження. Делегування повноважень здійс-

нюється безстроково та може бути припинене у випадках, визначених законом (ч. 6 ст. 4).

В царині здійснення митної брокерської діяльності професійним об'єднанням учасників ринку митних брокерських послуг органами державної влади, зокрема Держмитслужбою, можуть бути делеговані функції: надання дозволу на здійснення митної брокерської діяльності; розробки та встановлення єдиних стандартів і правил здійснення професійної митної брокерської діяльності; розробки та упровадження Кодексу професійної етики митних брокерів України; організації, проведення навчання та підвищення кваліфікації митних брокерів із видачою документа відповідності тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Резнікова В., Пацурія Н., Кравець І. Вплив держави на економіку в умовах війни: концептуально-правові засади. *Право України*. 8/2023. С. 12–43. URL: <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/765432198/204/2023%20%E2%80%A2%20%E2%84%96%208.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 23.12.2023).
2. Бондаренко, С., Угрин, В., Кекіш, І. Пріоритети забезпечення митної безпеки держави у період воєнного часу та післявоєнного відновлення України. *Економіка та суспільство*. 45/2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2000/1928> (дата звернення: 23.12.2023).
3. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 23.12.2023).
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 23.12.2023).
5. Бліщук К. М. Європейські вектори вдосконалення митної політики в Україні. *Економіка та суспільство*. 48/2023. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2221/2144> (дата звернення: 23.12.2023).
6. Кабмін провів засідання: які рішення ухвалили 22 грудня. Судово-юридична газета. 22.12.2023. URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/288790-kabmin-provel-zasedanie-kakie-resheniya-prinyali-22-dekabrya> (дата звернення: 23.12.2023).
7. Шутяк Д. Особливості цивільно-правового статусу митного посередника за законодавством України та ЄС. *Університетські наукові записки*. № 3–4/2020. С. 226–233. URL: [file:///C:/Users/38067/Downloads/193-Article%20Text-340-1-10-20210412%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/38067/Downloads/193-Article%20Text-340-1-10-20210412%20(1).pdf) (дата звернення: 23.12.2023).
8. Макогон О. Потенціал удосконалення підходів до розроблення нового та вдосконалення чинного трудового законодавства в рамках євроінтеграційного

курсу України. URL: https://rdo.in.ua/sites/default/files/document_a4.pdf (дата звернення: 23.12.2023).

9. Кирпа Ю. В. Співвідношення представництва та агентського договору за законодавством України та країн ЄС. IV Міжнародна науково-практична конференція. м. Харків, 22–23 лютого 2018 р. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/law/28feb2018/11.pdf> (дата звернення: 23.12.2023).

10. Резнікова В. В. Правове регулювання посередництва у сфері господарювання (теоретичні аспекти) / В.В. Резнікова. Хмельницький, 2010. 706 с.

11. Пиндус Ю. Цінність митного представника для бізнесу. URL: <https://logistics-ukraine.com/2021/03/30/3017/> (дата звернення: 23.12.2023).

12. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 23.12.2023).

13. Вінник О. М. Господарське право : навчальний посібник. Київ : Правова єдність. 2009. – 768 с.

14. Щербина В. С. Господарське право : підручник. К. : Юрінком Інтер. 2012. – 600 с.

15. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення: 23.12.2023).

16. Державна митна служба України. Реєстр митних брокерів. 01.12.2023. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> дата звернення: 23.12.2023).

17. Про деякі питання провадження митної брокерської діяльності: Наказ Міністерства фінансів України від 27 вересня 2021 року № 517. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1672-21#n4> (дата звернення: 23.12.2023).

18. Іванченко О. М. До питання легітимності нормативно-правових актів органів публічної влади в сучасній правовій державі. *Юридичний науковий електронний журнал*. Запоріжжя. 2022. № 3. С. 21–24. URL: http://lsej.org.ua/3_2022/3.pdf (дата звернення: 23.12.2023).

19. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4537> (дата звернення: 23.12.2023).

20. Тасліцький Г. Митний безвіз: про що насправді йдеться. *Юридична газета*. 26 вересня 2022. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/mitniy-bezviz-pro-shcho-naspravdi-ydetsya.html> (дата звернення: 23.12.2023).

21. Водяний А. Десять компаній отримали пільги на митниці. В однієї з них буде унікальний статус. 1 грудня 2023. Liga.net. URL: <https://biz.liga.net/ua/all/all/novosti/desiat-kompanii-otrymaly-pilhy-na-mytnytsi-v-odniiei-znykh-bude-unikalnyi-status> (дата звернення: 23.12.2023).

22. Держмитслужба. Єдиний державний реєстр авторизованих економічних операторів. URL: <https://cabinet.customs.gov.ua/aeopubliclist> (дата звернення: 23.12.2023).

23. Пацурія Н. Б. Страхове право України : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 176 с.

24. Про затвердження Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів та умови провадження посередницької діяльності у сфері страхуван-

ня та про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: Постанова Правління Національного банку України від 30 червня 2022 року № 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0135500-22#n156> (дата звернення: 23.12.2023).

25. Митні брокери ZAMMLER GROUP: бездоганна юридична грамотність і оперативність. URL: <https://www.zammler.com.ua/services/tamozhenno-brokerskie-uslugi/> (дата звернення: 23.12.2023).

26. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. К. : Юрінком Інтер, 2008. – 720 с.

27. Уралова Ю. П. *Господарсько-правове регулювання посередницької діяльності у сфері страхування*. Вінниця, 2019. 164 с. URL: [file:///C:/Users/38067/Downloads/7713-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-15497-1-10-20191224%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/38067/Downloads/7713-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-15497-1-10-20191224%20(1).pdf) (дата звернення: 23.12.2023).

28. Дякуновський О.Є. Правове регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Вінниця, 2021. 277 с. URL: [file:///C:/Users/38067/Downloads/11047-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-21962-1-10-20210920%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/38067/Downloads/11047-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-21962-1-10-20210920%20(3).pdf) (дата звернення: 23.12.2023).

29. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 06 жовтня 2020 року у справі № 826/14391/16. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=92075989&red=100003a448f819eeb26878219c0950c0a2f24c&d=5> (дата звернення: 23.12.2023).

30. Юхименко П. І. Леоненко П. І. Історія економічних учень: навчальний посібник. К. : Знання-Прес, 2001. – 514 с.

31. Шутяк Д. *Особливості цивільно-правового статусу митного посередника за законодавством України та ЄС*. Університетські наукові записки. № 3–4/2020. С. 226–233. URL: [file:///C:/Users/38067/Downloads/193-Article%20Text-340-1-10-20210412%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/38067/Downloads/193-Article%20Text-340-1-10-20210412%20(1).pdf) (дата звернення: 23.12.2023).

32. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n4750> (дата звернення: 23.12.2023).

33. Вінник О. М. Господарське право : навч. посіб. К. : Правова єдність, 2008. – 766 с.

34. Вінник О. М. Теоретичні аспекти правового забезпечення реалізації публічних і приватних інтересів в господарських товариствах : дис. ... д-р. юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2004. 631 с.

35. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) від 18 травня 1973 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#o524 (дата звернення: 23.12.2023).

36. Уханова І.О. *Брокерська діяльність в Одеській області: проблеми та перспективи функціонування митних брокерів*. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/329.pdf> (дата звернення: 23.12.2023).

37. Про саморегулівні організації: проект Закону України від 08 лютого 2022 року № 7025. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/J1069241> (дата звернення: 23.12.2023).

Іванченко Е.П. ПРАВОВА ПРИРОДА МИТНОЇ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ОСОБЛИВОСТІ

Стаття розкриває специфіку правової природи митної брокерської діяльності за законодавством України, а також висвітлює ознаки, що притаманні такому виду господарювання. Автор аналізує особливості здійснення митної брокерської діяльності в період дії правового режиму воєнного стану та вказує на те, що саме митна брокерська діяльність є важелем належного функціонування митної системи держави в цілому і важливим елементом забезпечення митних ризиків та міждержавних торгівельних конфліктів.

За результатами дослідження автор формулює науково-обґрунтовані авторські визначення митної брокерської діяльності і митної брокерської послуги та вносить пропозиції до модернізації чинного законодавства України в частині удосконалення правового регулювання митної брокерської діяльності.

Автор приходить до висновку, що посередницька діяльність у митному просторі України носить самостійний характер, зважаючи на те, що митні посередники надають специфічні посередницькі послуги, щодо унеможливлення та/або мінімізації митних ризиків, як ймовірності недотримання суб'єктами ЗЕД вимог законодавства України з питань митної справи. Професійна діяльність митних брокерів є окремим особливим видом посередницької підприємницької діяльності і потребує належного правового унормування, що відповідає сучасним реаліям, передусім, узгодження із митним правом ЄС та підвищення рівня професіоналізації надання митних брокерських послуг.

Автором звернуто увагу високий рівень державного регулювання митної брокерської діяльності, проте, не вирішеним на законодавчому рівні залишаються питання її саморегулювання. В царині здійснення митної брокерської діяльності професійним об'єднанням учасників ринку митних брокерських послуг органами державної влади, зокрема Держмитслужбою, можуть бути делеговані окремі функції.

Ключові слова: митний представник, митний посередник, митний брокер, агент з митного оформлення, митна брокерська діяльність, митна безпека, господарська діяльність, підприємницька діяльність, економіка війни, воєнний стан.

Ivanchenko E.P. LEGAL NATURE OF CUSTOMS BROKERAGE ACTIVITIES: CONCEPT, ELEMENTS, PARTICULARITIES

The article renders the specifics of the legal nature of customs brokerage activities under Ukrainian legislation and also highlights inherent features of the relevant type of business. The author analyzes the peculiarities of customs brokerage activities during martial law and marks that customs brokerage is a lever for the proper functioning of the customs system of the State as a whole and an essential element of avoiding customs risks and interstate trade conflicts.

According to research findings, the author formulates original scientifically grounded definitions of customs brokerage activities and customs brokerage services and makes proposals for updating the current legislation of Ukraine in terms of improving the legal regulation of customs brokerage activities.

The author concludes that intermediary activity in the customs environment of Ukraine is of an independent nature, given that customs intermediaries provide specific intermediary services to prevent and/or minimize customs risks as a possibility of non-compliance by foreign economic operators with the requirements of Ukrainian customs legislation. The professional activity of customs brokers is a separate specific type of intermediary business activity and requires proper legal regulation that meets modern realities, primarily, harmonization with EU customs law and increasing the level of professionalization of customs brokerage services.

The author emphasizes the high level of state regulation of customs brokerage activities; however, the issues of its self-regulation remain unresolved legislatively. Amidst customs brokerage activities, public authorities, in particular, the State Customs Service, may delegate some functions to professional associations of customs brokers.

Key words: customs representative, customs intermediary, customs broker, customs clearance agent, customs brokerage activity, customs security, economic activity, entrepreneurial activity, war economy, martial law.